

John Reed Club Νέας Υόρκης: «Προσχέδιο Μανιφέστου»

μετάφραση – επιμέλεια: ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ

Οι καλλιτεχνικές οργανώσεις John Reed Club συστάθηκαν στην Αμερική στα τέλη του 1929. Έλαβαν την ονομασία τους προς τιμήν του ομώνυμου επαναστάτη δημοσιογράφου και στόχευαν στη συσπείρωση συγγραφέων, καλλιτεχνών και διανοουμένων. Το «Προσχέδιο Μανιφέστου» γράφτηκε από την ομάδα της Νέας Υόρκης για να υποβληθεί στο συνέδριο της οργάνωσης τον Μάιο του 1932. Πρόκειται για ένα πολύ σημαντικό ντοκουμέντο, καθώς στις γραμμές του αποτυπώνονται οι πολιτιστικές στοχεύσεις της περιόδου και ζωντανεύει η μεσοπολεμική καπιταλιστική κρίση, που παρουσιάζει τρομακτικές ομοιότητες με το σήμερα.

Η ανθρωπότητα διανύει την πιο βαθιά κρίση στην ιστορία της. Ο παλιός κόσμος πεθαίνει· ένας καινούριος γεννιέται. Ο καπιταλιστικός πολιτισμός, που είχε κυριαρχήσει στην οικονομική, πολιτική και πολιτιστική ζωή των ηπείρων, βρίσκεται σε διαδικασία παρακμής. Έλαβε θανάσιμο χτύπημα κατά τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο που γέννησε. Τώρα γεννάει νέους και πιο καταστροφικούς πολέμους. Την ίδια στιγμή η Άπω Ανατολή βράζει με μιλιταριστικές διαμάχες και προετοιμασίες που θα έχουν ευρείες συνέπειες στο σύνολο της ανθρωπότητας.

Εν τω μεταξύ, η υπάρχουσα οικονομική κρίση ρίχνει όλο και περισσότερα βάρη στις μάζες του παγκόσμιου πληθυσμού,

σε εκείνους που εργάζονται χειρωνακτικά ή πνευματικά. Στις πόλεις των πέντε έκτων του κόσμου, εκατομμύρια εργαζόμενοι περιπλανιούνται στους δρόμους αναζητώντας μάταια δουλειά. Στις αγροτικές περιοχές, εκατομμύρια αγρότες έχουν πτωχεύσει. Στις αποικιακές χώρες, οι επαναστατικές μάχες των καταπιεσμένων εναντίον της ιμπεριαλιστικής εκμετάλλευσης αντηχούν· στις καπιταλιστικές, η ταξική πάλη οξύνεται μέρα με τη μέρα.

Η παρούσα κρίση ξεγύμνωσε τον καπιταλισμό. Στέκεται πιο αποκαλυπτικός από ποτέ ως ένα σύστημα κλοπής και απάτης, ανεργίας και τρόμου, πείνας και πολέμου. Η γενική κρίση του καπι-

ταλισμού αντανακλάται στην κουλτούρα του. Ο οικονομικός και πολιτικός μηχανισμός της αστικής τάξης βρίσκεται σε παρακμή· η φιλοσοφία, η λογοτεχνία και η τέχνη της σε πτώχευση. Τμήματα της αστικής τάξης έχουν αρχίσει να χάνουν την πίστη τους στις αρχικές προοδευτικές τους ιδέες. Η αστική τάξη δεν είναι πλέον μια προοδευτική τάξη και οι ιδέες της δεν είναι πλέον προοδευτικές. Αντίθετα: όσο η αστική τάξη κινείται προς την άβυσσο, επιστρέφει στο μυστικισμό των μεσαιωνικών χρόνων. Ο φασισμός στην πολιτική συνοδεύεται από το νεοκαθολικισμό στη σκέψη. Ο καπιταλισμός δεν μπορεί να δώσει στις μάζες ψωμί. Είναι εξίσου ανίκανος να αναπτύξει δημιουργικές ιδέες.

Αυτή η κρίση σε κάθε όψη της ζωής κρατά την Αμερική, όπως και τις άλλες καπιταλιστικές χώρες, στη σιδερένια λαβή της. Εδώ υπάρχει ανεργία, πείνα, τρόμος και προετοιμασία για πόλεμο. Εδώ η κυβέρνηση, εθνική, κρατική και τοπική, ρίχνει την υποκριτική μάσκα της δημοκρατίας και ανοικτά επιδεικνύει ένα φασιστικό πρόσωπο. Η απαίτηση των ανέργων για δουλειά ή ψωμί απαντάται με σφαίρες. Απεργιακοί χώροι είναι κλειστοί στους επιθεωρητές· οι γέτες των απεργιών δολοφονούνται εν ψυχρώ. Και καθώς το πρόσχημα της συνταγματικότητας πέφτει, αφού μια κτηνώδης δύναμη χρησιμοποιείται ενάντια στους εργατές που αγωνίζονται για καλύτερες συνθήκες ζωής, έρευνες αποκαλύπτουν τη μέγιστη διαφθορά και δωροδοκία, καθώς και τη στενή συνεργασία των καπιταλιστικών πολιτικών κομμάτων με το οργανωμένο έγκλημα.

Στην Αμερική επίσης η αστική κουλτούρα σπαρταρά χωρίς ελπίδα βελτίωσης. Από τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο, τα καλύτερα ταλέντα της αστικής λογοτεχνίας και τέχνης, φιλοσοφίας και επιστήμης, εκείνοι που είχαν την ωραιότερη φαντασία και την πλουσιότερη τεχνική, αποκάλυψαν χρόνο με το χρόνο τη στείριότητα, την πλήρη ανικανότητά της να ανεβάσει την ανθρωπότητα σε υψηλότερα επίπεδα. Έκαναν ξεκάθαρο ότι, παρ' όλο που η αστική τάξη έχει το μονοπώλιο των ορ-

γάνων της κουλτούρας, η κουλτούρα της βρίσκεται σε παρακμή. Οι περισσότεροι από τους Αμερικανούς συγγραφείς που αναδείχθηκαν τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια προδίδουν τον κυνισμό και την απελπισία των καπιταλιστικών αξιών. Ο κινηματογράφος αποτελεί μια τεράστια διεφθαρμένη εμπορική επιχείρηση, που παράγει νηπιακή ψυχαγωγία ή ωμή προπαγάνδα υπέρ του κέρδους των μετόχων. Η φιλοσοφία έχει γίνει μυστικιστική και ιδεαλιστική. Η επιστήμη αναζητά τον Θεό. Η ζωγραφική χάνει τον εαυτό της σε αφαιρέσεις ή σε ασημαντότητες.

Τα τελευταία δύο χρόνια, ωστόσο, μια σημαντική αλλαγή έγινε στην αμερικανική ιντελιγκέντσια. Η ταξική πάλη στην κουλτούρα απέκτησε οξείες μορφές. Πρόσφατα ζήσαμε δύο μεγάλα κινήματα μεταξύ των Αμερικανών διανοουμένων: το ανθρωπιστικό κίνημα, πραγματικά αντιδραστικό στις ιδέες του, και ένα κίνημα προς τα αριστερά μεταξύ κάποιων τύπων φιλελεύθερων διανοουμένων.

Οι λόγοι για την ταλάντευση προς τα αριστερά δεν είναι δύσκολο να βρεθούν. Οι καλύτεροι από τους νεότερους Αμερικανούς συγγραφείς έχουν προέλθει, γενικά, από τις μεσαίες τάξεις. Κατά τη διάρκεια του «ανεβάσματος» που ακολούθησε τον πόλεμο, οι τάξεις αυτές αύξησαν το εισόδημά τους. Έπαιξαν στο χρηματιστήριο με κέρδος. Επωφελήθηκαν της Νέας Εποχής. Το κραθ το φθινόπωρο του 1929 έπεσε πάνω τους σαν κεραυνός. Βρήκαν τους εαυτούς τους θύματα της μεγαλύτερης απαλλοτρίωσης στην ιστορία της χώρας. Τα εκφραστικά μέλη των μεσαίων τάξεων –οι συγγραφείς και οι καλλιτέχνες, τα μέλη των επαγγελματιών που απαιτούσαν υψηλή μόρφωση και αρχές– έχασαν αυτή την πίστη στον καπιταλισμό, που κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1920 τους παγίδευσε να ονειρεύονται στις παρακμιακές ακτές της μεταπολεμικής ευρωπαϊκής κουλτούρας. Αυτοί οι διανοούμενοι ξύπνησαν ξαφνικά στο γεγονός ότι ζούμε στην εποχή του ιμπεριαλισμού και της επανάστασης· ότι δύο πολιτισμοί βρίσκονται σε θανάσιμη μάχη και ότι πρέπει να διαλέξουν πλευρά.

Ένας αριθμός παραγόντων όξυνε τη συνείδησή τους σχετικά με την πραγματική κατάσταση. Η κρίση έχει επιδράσει στο μυαλό του διανοουμένου γιατί είχε επιδράσει στο εισόδημά του. Χιλιάδες δάσκαλοι, μηχανικοί, χημικοί, δημοσιογράφοι και μέλη άλλων επαγγελμάτων είναι άνεργοι. Η εκδοτική δραστηριότητα χτυπήθηκε με σφοδρό τρόπο από την οικονομική κρίση. Οι μεσαίας τάξης πάτρונες δεν είναι σε θέση να αγοράζουν πίνακες όπως το έκαναν πριν. Στους κινηματογράφους και στα θέατρα απολύονται συγγραφείς, ηθοποιοί και καλλιτέχνες. Και στο μέσο αυτής της οικονομικής κρίσης, η μεσαίας τάξης ιντελιγκέντσια, ζαλισμένη απ' τον τελευταίο πόλεμο, προαισθάνεται ακόμα έναν, πιο βάρβαρο, στον ορίζοντα. Αντιλαμβάνεται ότι ο πολιτισμός με τις αρχές του οποίου ανατράφηκε θρυμματίζεται.

Απεναντίας, διακρίνει έναν νέο πολιτισμό να ανατέλλει στη Σοβιετική Ένωση, όπου σε μια γη 160.000.000 ανθρώπων, που καταλαμβάνει το ένα έκτο του κόσμου, οι εργάτες κυβερνούν σε συμμαχία με τους αγρότες. Σε αυτή την απέραντη χώρα δεν υπάρχει ανεργία. Εν μέσω παρακμής της καπιταλιστικής οικονομίας, η σοβιετική βιομηχανία και γεωργία ανεβαίνουν κάθε χρόνο σε όλο και υψηλότερα επίπεδα παραγωγής. Σε αντίθεση με την καπιταλιστική αναρχία, η αμερικανική διανόηση αντικρίζει την οργανωμένη σοσιαλιστική οικονομία. Παρατηρεί το σύστημα του ιδιωτικού κέρδους μαζί με τις παρασιτικές τάξεις που έθρεφε να καταργούνται· έναν κόσμο στον οποίο η γη, τα εργοστάσια, τα μεταλλεία, τα ποτάμια, τα χέρια και τα μυαλά των ανθρώπων παράγουν πλούτο όχι για μια χούφτα καπιταλιστών, αλλά για ένα ολόκληρο έθνος. Σε αντιδιαστολή με την ιμπεριαλιστική καταπίεση των αποικιών, το λιντσάρισμα των νέγρων, τις υποθέσεις τύπου Scottsboro, παρατηρεί 132 φυλές και εθνικότητες σε πλήρη κοινωνική και πολιτική ισότητα να συνεργάζονται για την οικοδόμηση της σοσιαλιστικής κοινωνίας. Πάνω απ' όλα, συνειδητοποιεί μια πολιτιστική επανάσταση χωρίς προηγούμενο στην ιστορία, απaráμιλλη στον σύγχρο-

νο κόσμο. Βλέπει την καταστροφή του μονοπωλίου της κουλτούρας. Τη γνώση, την τέχνη και την επιστήμη να γίνονται πιο προσιτές στις μάζες των εργατών και των αγροτών. Τους ίδιους τους εργάτες και τους αγρότες να δημιουργούν λογοτεχνία και τέχνη, να συμμετέχουν οι ίδιοι στην επιστήμη και στην εφεύρεση. Και παρατηρώντας αυτό, αντιλαμβάνεται ότι η Σοβιετική Ένωση είναι η εμπροσθοφυλακή της νέας κομμουνιστικής κοινωνίας, η οποία θα αντικαταστήσει την παλιά.

Μερικοί από τους διανοουμένους, που έχουν στοχαστεί πάνω στα ζητήματα της παγκόσμιας κρίσης, του επερχόμενου πολέμου και των επιπτώσεών της Σοβιετικής Ένωσης, έχουν κάνει το επόμενο λογικό βήμα. Έχουν αρχίσει να αντιλαμβάνονται ότι σε κάθε καπιταλιστική χώρα η επαναστατική εργατική τάξη αγωνίζεται για την κατάργηση του αναχρονιστικού και βάρβαρου καπιταλιστικού συστήματος. Κάποιοι απ' αυτούς, συμμαχώντας με τους Αμερικανούς εργάτες, έχουν πάει σε απεργιακούς χώρους στο Κεντάκι και στην Πενσυλβάνια και έχουν προσφέρει το ταλέντο τους στην υπόθεση της εργατικής τάξης.

Τέτοιες συμμαχίες από την απαλλαγμένη από τις ψευδαισθήσεις ιντελιγκέντσια της μεσαίας τάξης είναι ευπρόσδεκτες. Όμως, πρωτεύουσας σπουδαιότητας σε αυτό το στάδιο αποτελεί η ανάπτυξη

της επαναστατικής κουλτούρας από την ίδια την εργατική τάξη. Η προλεταριακή επανάσταση έχει τη δική της φιλοσοφία βασισμένη στους Μαρξ, Ένγκελς, Λένιν. Έχει αναπτύξει τα δικά της επαναστατικά σχολεία, εφημερίδες και περιοδικά· έχει τους δικούς της εργάτες-ανταποκριτές, τη δική της λογοτεχνία και τέχνη. Τις τελευταίες δύο δεκαετίες έχουν αναδειχθεί συγγραφείς, καλλιτέχνες και κριτικοί που έχουν προσεγγίσει την αμερικανική σκηνή από τη σκοπιά των επαναστατών εργατών.

Για να δώσουμε σε αυτό το κίνημα στις τέχνες και στα γράμματα μεγαλύτερη έκταση και δύναμη, για να το φέρουμε κοντύτερα στην καθημερινή πάλη των εργατών, σχηματίστηκε το John Reed Club το φθινόπωρο του 1929. Τα τελευταία δύο μισαίχρονια, η επιρροή αυτής της οργάνωσης έχει εξαπλωθεί σε πολλές πόλεις. Σήμερα υπάρχουν δεκατρία John Reed Club σε όλη τη χώρα. Αυτές οι οργανώσεις είναι ανοιχτές σε συγγραφείς και καλλιτέχνες, ανεξαρτήτως της κοινωνικής καταγωγής τους, που ακολουθούν το βασικό πρόγραμμα που υιοθετήθηκε στη διεθνή διάσκεψη των επαναστατών συγγραφέων και καλλιτεχνών που έλαβε χώρα στο Χάρκοβο τον Νοέμβριο του 1930. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει έξι σημεία πάνω στα οποία όλοι οι τίμιοι διανοούμενοι, ανεξάρτητα από το παρελθόν τους, μπορούν να ενωθούν στην κοινή πάλη ενάντια στον καπιταλισμό. Αυτά είναι:

1. Πάλη εναντίον του ιμπεριαλιστικού πολέμου, υπεράσπιση της Σοβιετικής

Ένωσης απέναντι στην καπιταλιστική επιθετικότητα.

2. Πάλη εναντίον του φασισμού, είτε φανερού είτε κρυφού, όπως ο σοσιαλφασισμός.

3. Πάλη για την ανάπτυξη και το δυνάμωμα του επαναστατικού εργατικού κινήματος.

4. Πάλη εναντίον του λευκού σοβινισμού (εναντίον όλων των μορφών διάκρισης ή διωγμού των νέγων) και εναντίον των διώξεων των αλλοδαπών.

5. Πάλη εναντίον της επιρροής των ιδεών της μεσαίας τάξης στο έργο των επαναστατών συγγραφέων και καλλιτεχνών.

6. Πάλη εναντίον της φυλάκισης των επαναστατών συγγραφέων και καλλιτεχνών, όπως επίσης και των άλλων φυλακισμένων του ταξικού πολέμου σε όλο τον κόσμο.

Στη βάση αυτού του ελάχιστου προγράμματος, κάνουμε έκκληση σε όλους τους τίμιους διανοούμενους, σε όλους τους τίμιους συγγραφείς και καλλιτέχνες, να εγκαταλείψουν αποφασιστικά τη δόλια ψευδαίσθηση ότι η τέχνη μπορεί να υπάρχει μόνο για την τέχνη ή ότι ο καλλιτέχνης μπορεί να παραμείνει απομακρυσμένος από τις ιστορικές διαμάχες στις οποίες όλοι οι άνθρωποι πρέπει να διαλέγουν πλευρά. Κάνουμε έκκληση σε αυτούς να εγκαταλείψουν τις αστικές ιδέες οι οποίες συγκαλύπτουν τη βία και την απάτη, τη διαφθορά και την παρακμή της καπιταλιστικής κοινωνίας. Κάνουμε έκκληση σε αυτούς να ενώσουν τις δυνάμεις τους με την εργατική τάξη στην πάλη της εναντίον της καπιταλιστικής καταπίεσης και εκμετάλλευσης, εναντίον της ανεργίας και του τρόμου, εναντίον του φασισμού και του πολέμου. Τους προτρέπουμε να ενωθούν με το λογοτεχνικό και καλλιτεχνικό κίνημα της εργατικής τάξης στη σφυρηλάτηση μιας νέας τέχνης που θα γίνει όπλο στη μάχη για έναν νέο και καλύτερο κόσμο. **T**

b

Harrison, Ch. – Wood, P. (1992), *Art in Theory 1900-1990, An Anthology of Changing Ideas*, Blackwell, Oxford UK – Cambridge USA, σ. 401-404.